

GAZETA TRANSILVANIANĂ

Onor. Biblioteca Universității
SIBIU

PROPHETARĂ-ASOCIAȚIUNEA „ASTRA” BRAȘOV
Iștăre de două ori pe săptămână prin îngrădirea
comitet de redacție.
Atelieră tipografică „Astra” nr. 102.
Pagini 4-6-8 Lei 3.

STEAG RIDICAT LA
1838
GHILBARITIU ȘI SFINȚIT DE LUPTELE PURTATE SUB CUTELE LUI
DE ATAȚIA URMAȘI, ÎN FRUNTE CU MUREȘENII

REDAȚIA ȘI ADMINISTRATIA
BRAȘOV.
B-dul REGELE FERDINAND Nr. 12 Tt. 1513
Abonamentul anual lei 300. Autorități și Societăți lei 600.
Anunțuri și reclame după tarif.

Nr. 72 Inreg. Trib. Brașov S. II No. 6. II. 71/942

Miercuri 22 Septembrie 1943

Anul 106

Invățămintele

de Dr. N. Căliman

Soarta Italiei de azi este tristă. Se credea că există o Italie unitară în gândire și credință. Și ne-am pomenit într-o bună zi cu o Italie ruptă în o sută și o mie de bucățele. Bucățele și de trup și de suflet.

N'a fost călător care să fi umblat Italia în lung și în lat și să nu se fi întors cu convingerea fermă că în Italia domnește un spirit unitar, înfăptuitor de mari opere și împlinitor de nouă vieață.

Și iată că peste noapte acest spirit unitar dispăre și haosul îi l-a locul în bună voie.

De unde vine această schimbare? A fost în Italia un spirit unitar, sau n'a fost? A fost grupat poporul italian în jurul unui ideal? A avut el, peste tot, un ideal, care să-l anizeze spre înfăptuiri mari? Care sunt cauzele schimbării de azi?

Sunt întrebări pe care și le pune orice privitor simplu al întâmplărilor zilelor noastre.

Sigur, nenorocirile provocate de război au contribuit în mare măsură la schimbarea de azi a Italiei.

Dar un popor, care este grupat în jurul unui gând, care are un ideal, acela nu poate fi doborât nici de suferințe și nici de cel mai crâncen război.

El rămâne unit în jurul idealului său și în viață, ca și în moarte. Idealul este chtașul care unește în toate bucuriile ca și în toate suferințele. El dă putere și rezistență. Topește toate nemulțumirile, toate neajunsurile și toate neînțelegerile. Unește și dă spirit unitar unei națiuni.

Poporul italian a avut după războiul trecut o dorință fierbinte, un ideal de întărire și înălțare internă.

Cu acest ideal au putut fi înfăptuite lucruri frumoase în Italia.

Dar a venit războiul. Și poporul italian a plecat în el fără suport sufletec. După cum vedem acum din cele ce se scriu și se spun, a spus-o însuși Führerul Germaniei Adolf Hitler, poporul italian n'a voit războiul. Lui Mussolini l-au trebuit ani de zile până când, în aparență, l-a putut convinge să intre în luptă. N'a intrat însă cu sufletul. Și roadele s'au văzut. Războiul n'a mers. Italia a ajuns unde e azi. Și acum e în căutarea unui scop, a unui ideal. Așa vor păți toate popoarele care iau parte în lupta de azi fără niciun ideal!

Idealul cel mai apropiat de mintea și priceperea fiecărui om și luptător în special, este apărarea pământului strămoșesc și național.

Cei care au acest ideal vor învinge. Cei ce se vor îndepărta de el și vor umbla după hîmere, vor păcătuți contra dreptății și vor fi învinși.

OMENIE

de
ION COLAN

Eu îmi apăr sărăcia,
și nevoile, și neamul...
Eminescu

Numai genialitatea lui Eminescu a putut cuprinde într'un vers tot epicul luptei duse de noi de când ne știm în această răs-pântie de lumi.

Istoria noastră întreagă, în esență, atât a fost: o îndârjită bătălie prin veacuri, o continuă logodire a sângelui cu pământul în care mormintele generațiilor au format apoi principiu de drept.

Nu e tot una dacă, strămbi privite lucrurile, alții vor vedea altceva în acțiunile noastre, căci nu alții, plasați în actualitate și supuși influenței ei, vor putea răsturna adevăruri pe care sutele de ani nu le-au putut strivi.

Este, în tot ceea ce facem, o profundă bază de omenie. Neamul, luat în totalitatea lui și lăsând la o parte cele câteva sonorități exasperant inutile, controlabil neautohtone, nu este capabil de stridențe, de podoabe bătătoare la ochi. Există, în toate ale lui, o armonie, și interioară, și de manifestare: de colori în port, de cumpătare în viață, de cuminenție nepretențioasă dar adâncă în graiu.

Până și în război, adică acolo unde instinctele primare ar putea fi justificate, temeiul de omenie al Românului nu-l lasă să

facă acte de care un om s'ar rușina mai târziu. El rămâne om, mai presus de orice.

L-am văzut drămăluindu-și rația de pâine și țigări cu proaspătul prizonier comunist. L-am urmărit prin satele Rusiei, în acele leșinate popasuri dintre două etape, jucând pe genunchi copii orfani de tată și îndopându-i cu mult-puținele bunătăți pe care un soldat le poate avea asupra lui: o bucătică de zahăr, un pesmet, câteva tablete de ciocolată. Și poate nu sunt singurul care o afirm că populația rusă, ucrainiană, caucasiană sau tătară ne privea, pe noi Români, cu alți ochi decât pe alții, adevărindu-se încă odată vorba, că atâta dragoste primești, câtă dai.

Intr-o zi — toate se vor întâmpla într-o zi — vom porni iarăși să „îndreptăm istoria”, așa cum potrivit a spus-o poetul.

O vom îndrepta, dar fără ură, fără loviri piezișe, fără toată ierarhia acelor acte ce situează omul, ca și națiunile, la periferia umanității.

Ne-ar fi și nouă ușor să împachetăm un episcop într'un vagon de vite, cu credincioșii lui, și să-i expediem peste graniță; dar un asemenea act l-ar putea face orice trib mongolic, nu un popor cu pretenții că ar fi ajuns la supra-saturație de civilizat ce-i.

Ușor este să iai românului și cenușa din vatră spre a-și lua lumea 'n cap, numai că omul care a îndurat atâtea năvăliri barbare, în povestirile lui despre barbari, nu despre oameni și omenie va vorbi.

E lesne să te îngrădești în legi mișele când duci fete valahe la munci obștești, ca să le dai apoi altă destinație pentru potolirea poftelor alor tăi, doar că nația care e în stare de asemenea procedee uită mereu că și acest act, adunat lângă atâtea altele de același calibrul, indică un anumit stadiu de civilizație.

Noi, în orice caz, nu vom face așa când va veni vremea, pentru că adâncă omenie sădită și crescută în toată ființa noastră, nu ne lasă.

Și nu știm dacă, până la urmă, această incapacitate organică de a fi neoameni nu constituie arma cea mai puternică împotriva celor ce vor să fie stăpâni asupra noastră cu tot prețul.

Astăzi, evident, pentru a struni pornirile pădurețe ale altora, poate numai legea talionului ar avea efect. Cum spunea un realist politician: Întăiu represiune, și-apoi vom aviza.

Că, uneori, văzând câte se fac și se desfac în altă parte, pe spațiile alor ai noștri, parcă ești îndemnat să blestemi toată omenia aceasta românească.

Parcă!

Pentru că, în adâncul lui, Românul tot de omenie va rămânea, și în viitoarea trecere prin Țara Cătanelor Negre căprarul Ilie cine știe cu ce nenorocit orfan de altă lege își va înjumătăți gamela de ciorbă.

Asociațiunea transilvană „Astra” în mijlocul satelor brăneșene

Insemnări cu prilejul adunării generale a Despărțământului „Astra”-Brașov

Până în prețuia adunării, zilele au fost tot posomorite. Că de n'ar fi fost așa, avem impresia că larga piață a Branului, acolo unde se ține târgul cel mare de Sf. Pantilimon, n'ar mai fi încăput de lume.

Ziua de duminică, 19 Sept., s'a luminat de dimineață, parcă anume pentru o sărbătoare. Membrii „Astrei” din Brașov și din comunele învecinate au pornit pe rând cu mașinile și cu trenul spre munții ce se profilau până sus la Giuvăla.

La bisericuța de lemn a neuitatei

Regine Maria, dincolo de apa Turcului, delegații „Astrei” au ascultat, de dimineață, Sf. Liturghie, oficiată de preotul cu talent și la scris, Ion Lascu. Din cripta săpată în stâncă, inima unei regine asculta pe cei ce veniseră să se roage pentru împlinirea unui ideal ce a fost și al ei.

Dela biserică s'a trecut în sala Asociației Profesorilor Secundari, în centrul Branului, cea mai mare în Bran, dar mult prea neîncăpătoare pentru un public venit să asculte nu rapoartele seci și de formă făcute ale unei socie-

tăți culturale, ci dări de seamă din care lumea avea să cunoască, în linii mari, cât se poate face atunci când sufletul, entuziasmul, munca și continuitatea în muncă își dau întâlnire.

Dintre participanții la ședința administrativă ori la programul cultural, am putut însemna o parte. Am văzut acolo pe d-l Sextil Pușcariu, profesorul universitar de renume european, împreună cu d-na. Prefectul județului, d-l col. Manole Enescu, cu d-na, au fost de asemenea, așa cum d-sa, de altfel, e prezent la toate manifestările „Astrei” din județ, fapt pe care-l subliniem, pentru că el manifestă și o foarte rodnică colaborare dintre oficialitate și „Astra”. Profesorul I. Clinciu, originar din Bran a ținut chiar și o conferință apreciată despre castelul Branului și apa Turcului, lămurind anumite falsuri — care nu sunt primele — în istoria celor ce și azi răvnesc după stăpânirea Branului. Prof. Dr. Ioșif Gărbacea, originar din Moeciul de Sus, a ținut să ia parte, vorbindu-ne, în cerc intim, despre nece-

INSTANTANEE

Mărturisiri

Minunatele nopți cu lună cu care ne recompensează Dumnezeu pentru suferitul camuflaj la care suntem condamnați de-atâta vreme, îmi aduc aminte de nopțile copilăriei și ale primei mele tinereți. Erau și mai frumoase ca acestea, bine nțelese. Un singur și mare neajuns, doar. În adolescența mea am suferit mult de insomnie. A fost de vină luna, care în fermecătoarele nopți de vară îmi arăta copaci cu frunze de argint și-o lume misterioasă de basm? Au fost poate de vină stelele verzui, în a căror contemplație mă adănceam visând până târziu? Ori construcția nenorocită a nervilor mei? Nu știu. Atâta știu, că ciripitul rândunelei, până nu apuca să se lumineze deplin, mă afla cu ochii tot deschiși și obosiți. Nu știu ce-a fost. Dar veghile acestea nocturne ale mele o îngrijorară pe biata mamă într'atâta, c'a plecat să ceară sfatul babelor meștere din mahala. Diagnosticul: Ce lună? Ce stele? Ce nervi? Nimic din toate. E făcutură. Și ținete pe leacuri și descânțece. Doar mătrăgună nu mi-au dat. Mă mir că n'au făcut-o. Cel puțin mă vindecam pe veci de insomnie. Câtă ciorbă amară de bucurie n'am bătut eu! Și tot zadarnic.

Ochii nu-și aflau odihna. Sufletul meu pribegea pe punți de opal întinse între pământ și cer, se scufunda în infinitul clar al nopții, cum se scufundă în mare un scafandru să culeagă mărgăritare.

Cele frumoase erau nopțile acelea ale adolescenței mele, și ce chinuitoare! Un semn de întrebare vedeam în fiecare stea, în fiecare frunză, în fiecare șoaptă, la fiecare pas. Eram asemenea unui copil mut ce-l pui pentru prima oară în fața unui bazar cu jucării. Imbolduri multe nasc și se îmbulzesc în inima lui, ridicându-se până la buze, cum tind spre suprafața apei globulețele de aer dintr'o sticlă, dar nu le poate mărturisi. Așa nu puteam nici eu.

Intr'o noapte însă am putut. Cu fața albă ca peretele o chemai pe mama dimineața să-i citesc o poezie. Era cea dintâi creație a mea, era picătura care s'a prins din cupa umplută până sus la margini. O văd parcă și acum. O poezie lungă de 20 de strofe, cu rimă împerechiată, în rânduri de câte 16 silabe, în care vorbeam de nori, de stele, de toate elementele naturii, cântând pe-o coardă lacrimogenă dela început până la sfârșit. Mama mi-a spus că e frumoasă. Mi pusesem titlul „Sonet”. Habar n'aveam pe atunci de poetică.

O, baremi de mi-ar fi aflat babele celea leacul. Ce bine ar fi fost.

Ecat. Pitis

CALEIDOSCOP

Scrisoare către Cineva

Acela care-ți scrie, n'a luat parte la începuturile tale de glorie. Pe vremea aceea, în rând cu toți copiii câmpurilor, gârlelor și maidanelor, băga groaza în pretutindenii aceiași Tătuți și pururea prea aceleași Măicuțe. Vremea însă l-a găsit în anii de mai târziu schimbat, de vreme îmbătrânit, serios, cu condeiul în mână. Îți citise și recitise biciuirile tale, se entuziasmase lângă o sfichiuire ca de harapnic boieresc, tremurase lângă o încercare de nedreaptă ingenunchiere și însoțise cu sufletul la gură năvalnica rostogolire a vorbelor tale, steiuri alunecând pe povârnișul piscului de unde, stăpânind, împlânzeai întinsurile.

Acela care-ți scrie trudește, nu să dărâme ce alții cu greu au putut clădi, ci să adauge, desăvârșind. Îți scrie de aici din Țara uriașelor veșnicii ale neamului, din mijlocul colțuroaselor Detunate și văgăuni unde duhurile, ca niște pajure, rotesc în amurguri, întristat că n'are puterile ce i-ar trebui să lovească de-ar avea dreptul s'o facă.

Nu-ți cere să te pogori din taborica ta înălțime unde sălășluiești, ca să intri cu biciul în templul în care ai mai intrat odată, alungând zarafii și fariseii, ci numai să apleci urechea și să lei seama. Ești singurul astăzi, singurul căruia i-ar fi îndreptățită apăsătoarea sarcină a primenirii. Uită-te, și numai pe fereastră, în casa pe care ai sfințit-o cu sângele tău, cu piscurile albite și pure ale avânturilor tale, botezând-o *artă adevărată*. Zarafii terfelesc până și pragurile ușilor. Credincioșii — puținii care ar îndrăzni să se apropie, — se dau în lături și rămân îngroziți.

Zilnic intră slugile și nu se șterg pe picioare, zilnic neguțătoresc înstrăinații și nu-și descopăr căpaținile. Urmărește paginile ziarelor din Capitală, și te vei convinge. Greata crește în fiecare zi; în inima noastră și ne întristăm foarte că rătăciții sunt cei asemenea nouă, tineri. Iată de ce ție îți scriem. Tu, care și ieri ai luat nu-

iaua în fața fătarnicilor, mai fă-odată să usture. Cu bunătațe de părinte, cu blândetea și cumintețea vârstei, dar cu necruțarea anilor de-atunci, plimb-o pe unde ades bătrâneștile pravili amintesc a se fi făcut, în acele timpuri.

Fă-i să înțeleagă că obrăznicia nu înseamnă inteligență, că lipsa de bun simț, de omenie, de onestitate, nu se va confunda nicicând cu sinceritatea; că artă însemnează fulger frânt pe înalțimi alpine, nu colcăire în ambiții și murdării, că bisturiul a fost făcut pentru extirparea putregaiului, nu pentru anarhie și destrămare; că tu ieri când scoteai spada o făceai pentru amarnică pedeapsă și neprihănită purificare, nicidecum pentru goală și sforăitoare importanță.

Adună-i și-i mulcomește, acolo în colțul înghesuit unde tot mai trudnicești și azi, așa cum ieri făceai epilogând neastâmpăr și întrecere de cocute necoapte.

Îți scrie „acela care n'a luat parte la începuturile tale de glorie”, dar îți prea cunoaște isprăvile, acela care îngrozea și el odată Tătuții și Măicuțele, mângălind și spărgând oglinzi, plângând inciudat în fața jumătăților de opt: de ce? — când nuiaua șuera cu spaimă amenințătoare de balaur — dar care azi mângălește cu frudă și omenie, mai bine, mai rău, după cum îl ajută puterile, încrezător închinându-se la icoana graiului alb și curat cum e cașul, „graiul lor cu îndemnuri pentru vite”, cadentând, ca cineva, altădată:

Un om de sânge ia din pisc noroiu
Și zămislește marea lui fantomă
De reverie, umbră și aromă,
Și o pogoară vie printre noi.

Așteaptă încrezător,

Lucian Valea

Post scriptum: Îți mai amintesc că în Țara de unde slovele acestea coboară, Ardealul tânăr se găsește prezent pe barricadele luptei promovătoare de netăgăduite valori, deopotrivă cele ale pământului cât și cele ale altor înalțimi și neliniști.

Numai Asociațiunea transilvană „Astra” ne ajută; se gândește cineva la asta?

sitatea reinvierii Băncii „Parsimonia”, una din condițiile economice ale redresării satelor brăne. Să înșirăm acum și o seamă din Brașoveni: D-na și d-l Dr. Nicolae Căliman, medic, președintele „Astrei“-Brașov, d-na și d-l Gh. Căteanu, farmacist, fost prefect și primar al Brașovului, Dr. Pompiliu Nistor, inspector general în Ministerul Sănătății, Dr. Miron Crețu, medic șef al jud. Brașov, d-na și d-l Dr. Gheorghe Balcă, avocat, d-na și d-l Dr. Valeriu Sînghe, medic, d-na și d-l Nicolae Băboie, profesor, Dr. Iosif Pușcariu, medic primar al Spitalului Oftalmologic, Dr. C. Iliescu, medic-maior, Dr. Cornel Voicu, avocat, d-na și d-l Dr. Oct. Tătulea, avocat, d-l prof. Iencica, d-l Ioan Iosif Pușcariu, inv.-dir. pensionar, d-l Ion Colan, secretarul „Astrei“-Brașov și conducătorul „Gazetei Transilvaniei”, d-l prof. Ion Bozdog, redactor la „Gazeta Transilvaniei”, d-na și d-l Ionel Gârbaș, notar public în Zărnești, d-na și d-l Dr. Gogonea, medic în Zărnești, d-l Dr. Aurel Stoian, medic și președintele Desp.

„Astra”-Bran, d-l comandor Al. Vodă, insp. „Muncă și Lumină” Brașov, d-na și d-l ing. Bujor Măzgăreanu, directorul R.I.M.B. Brașov, d-l Dr. Emil Colbazi, medic primar, pr. Ion Lascu din Bran-Porta, pr. Isăia Enescu din Șimon, pr. Gh. Enescu din Moeciul de Jos, preotul din Predeal, d-l I. Sassu Ducșoara, învățătorul talentat din Moeciul de Jos, d-l Iancu Berbec, inv. pens. președintele „Astrei” din Moeciul de Jos, comerciantul Munteanu, Gh. Scorțea, d-l Gh. Popovici, procuristul Băncii „Albina”, pr. Curea, d-l Ion Podea, și multe alte fețe pe care croicărul n'a mai avut vreme să le identifice, împreună cu un popor întreg de brăneni și brănece, plus aproape 40 de coriști ai Uzinelor „Astra”, sub conducerea d-lui prof. Niculescu și alți vreo 30 de elevi și eleve sub conducerea d-lui prof. Iorgu Gașe, ambele echipe cu rostul lor în programul cultural.

Ședința administrativă s'a deschis prin cuvântarea d-lui Dr. Nicolae Căliman care a insistat asupra importanței

acestor adunări generale ținute la sate, arătând că în activitatea unei societăți, ca și a individului, scopul final nu poate fi decât națiunea, iar națiunea se razimă, în primul rând, pe lumea satelor, care trebuie să fie ridicată și, în general, pe lumea muncitoare. Cine crede altfel, se situează singur la periferia intereselor națiunii, se exclude singur din ea.

Salutul din partea satelor brănece îl rostește d-l Dr. Aurel Stoian, cald, convingător, schițând contribuția „Astrei” în lupta pentru întregire și reintregire și elogiind mai cu seamă activitatea plină de fapte a conducătorilor „Astrei“-Brașov.

D-l prof. Ion Colan citește raportul despre activitatea despărțământului Brașov pe anul 1942/1943 pe care gazeta noastră îl va publica în întregime, deși n'a fost decât în linii mari întocmit. La sfârșitul raportului asistența a păstrat un minut de tăcere în memoria marilor donator decedat anul acesta, Dumitru Z. Furnică, și pentru

Aspecte sociale

de pr. Ion Lascu

Pe dealul din față, o casă dărăpănată cu o singură încăpere. Înăuntru, pe-o laviță sărăcăcioasă, un surdo-mut, creștin, privește 'n gol. Alături de el stă mama bolnavă, puțin știutoare despre lumea ce-o înconjoară. A fost adventistă, dar șeful sectei pretindea ca din cele 10 ouă ce-i oua găina, unul să-l ducă lui. De aceea nu s'a mai dus cu ei și a venit înapoi la biserica străbună. Mai are trei fete: două surd-mute și una mai citovă. Un păgân s'a legat de-o surdo-mută și în casă s'a înmulțit numărul flămânzilor cu 'n prunc.

Înainte de naștere, nenorocita, nu știa ce s'a întâmplat și se bătea cu pumnii în pânțele. Femei miloase, suflete neîntinate, au potolit furia acesteia până în momentul nașterii.

Sora mai citovă s'a căsătorit și are un copil, dar bărbatul i-a murit în războiul actual.

*

În altă parte a satului, fata jucăușă din horă, uneori vizibil boită, are rochie și bluză după ultima modă a orașului. Din joc ea ascultă cu fătarnică rușine glumele necuviincioase ale unor inși ieșiți atunci din crâșma de-alături. În ochii acestor inși se întrevăd gânduri cu păcatoase orizonturi sensuale.

Îți vine să crezi că scrierile vătătoare au făcut intinse pustiiri.

Și „vai nouă dacă odată cu introducerea civilizației apusene vor pătrunde și păcatele acesteia”.

Academia comercială

din Brașov, într'o elegantă broșură, publică un fel de prospect în care, pe lângă informațiile amănunțite, menite să lămurească pe studenți asupra a tot ce i-ar putea interesa în legătură cu viața academică, are și o occidentală prezentare a cadrului în care această înaltă școală funcționează.

Dăm titlurile: Brașovul, Istoric, Pitorescul Brașovului, Uzine și muncă românească. Academia, Conducerea și Corpul didactic, Structura: anii de studii, secțiuni, titluri, Seminarul pedagogic, Examenul de admitere, Deschiderea anului academic, Bursele, Instituțiuni academice, Căminele și Cantina, Oficiul studențesc, Extensiunea academică, Publicațiuni academice, Organizarea studenților, Alte instituțiuni, Vieța intelectuală a Brașovului.

toți eroii membri ai „Astrei”, căzuți în acest război de reintregire.

D-l Gh. Popovici citește raportul de casă, impresionant prin cifrele lui pentru o societate culturală, urmat de raportul censorilor, citit de d-l Oct. Tătulea, prin care se constată că totul, din punct de vedere contabil, a fost ținut în cea mai perfectă ordine.

Din bugetul aprobat pe anul 1943 merită să fie reținute câteva sume:

Pentru cultura satelor lei 250.000; pentru Biblioteca centrală dela Brașov, lei 100.000; pentru Muzeu lei 120.000, pentru Școlile țărănești, lei 160.000, pentru „Gazeta Transilvaniei” lei 1.000.000.

Totalul bugetului pe anul 1943 este de lei 2.673.000 și va fi acoperit din veniturile Tipografiei și Cinematografului, fără nicio subvenție din altă parte.

Toate rapoartele și bugetul sunt primite de adunare cu aplauze și după cuvântarea plină de elogi a d-lui Ion Podea, pentru felul cum conducerea

Badea Cârțan

de Ion Bozdog

Ca o completare la cele cuprinse în articolele publicate în No. 63, 64 și 65 ai „G. Tr.” dăm astăzi antecedentele cauzei care a preocupat pe guvernanții și în cursul anului 1903.

No. 26,904 Pres.

Măria Ta Domnule Prefect,

Anul trecut v'am raportat cu No. 13.903 pres. din 2 Apr. și No. 47,903 din 16 Sept. că Gh. Cârțan din Oprea Cârțișoara a transportat, respective a trecut prin contrabandă în Ungaria un stoc mai mare de cărți românești, în urma cărui raport — după cunoștința mea — făcându-se perchezitii domiciliară s'a și început acțiune penală pentru cărțile aflate acolo și în parte oprite.

Gh. Cârțan — după cercetarea pornită contra lui — are aici în magazinul câșilor ferate române circa 10 mii cărți, pe care le-am ținut sub continuă observație. În lunile din urmă m'am convins că jumătate din stocul acesta lipsește din magazie, care cărți lipsă probabil le-a trecut prin contrabandă în Ungaria Gh. Cârțan care, conform informațiilor mele ulterioare a fost în partea românească a gării Predeal și în magazia gării.

Postul de jandarmi din localitate a avut cunoștință de caz, dar patrula trimisă nu l-a putut surprinde asupra faptului.

Predeal, 12 Oct. 1904.

ss. Simon Béla
prim-pretor onorar.

Prefectul cu Nr. 71 Pres. raportează la 18 Oct. 1904 ministerului de interne că o parte a cărților sosite pe adresa lui Cârțan se află încă în gara Predeal, o altă parte a transportat-o el însuși, în secret. Jandarmeria n'a putut să-l dețină. Prim-pretorul și Jandarmeria au fost îndrumate la o severă supraveghere a lui Cârțan.

Contribuții

Cu același număr și în aceeași zi prefectul îndrumă pe prim-pretorul din Predeal ca să controleze „cu și mai mare grijă” și, același lucru să-l ordone și jandarmeriei de acolo, raportând imediat orice moment mai important.

La 27 Octomvrie 1904 Ministerul de Interne — sesizat de contrabanda de cărți făcută de Cârțan — ordonă cu No. 845 Res. prefectului jud. Brașov să se informeze despre această cauză la Parchetul Tribunalului Brașov și să constate ce fel de cărți au fost cele transportate din magazia C. F. R. din Predeal.

Prefectul cu No. ad. 71 Res. cere la 3 Nov. informații Parchetului Tribunalului Brașov și în aceeași zi ordonă prim-pretorului din Predeal ca să aple pe ceva cale ce fel de cărți au fost cele transportate de Gh. Cârțan.

Parchetul Tribunalului Brașov cu No. 8327,904 la 7 Nov. avizează pe prefect că în chestiunea lui Gh. Cârțan a transpus întregul dosar primului procuror al Tribunalului.

Prefectul raportează în ziua următoare, 8 Nov. 1904, cu No. 71 Res. Ministrului de Interne despre stadiul cauzei și că, prim-pretorul din Predeal îndată ce va avea informațiile necesare despre felul cărților va raporta.

La 9 Nov. prim-pretorul Predealului avizează pe prefect că stocul de cărți trecut clandestin în Ungaria este din cele ce se mai găsesc în magazia C.F.R. Predeal.

Acest lucru este raportat Ministerului de Interne în ziua de 11 Nov. 1904 cu No. ad. 71 Res.

Toate actele ce le publicăm sunt din arhiva secretă a unei autorități din Brașov, care azi formează proprietatea bibliotecii „Astra” și se pot consulta la secția: manuscrise și documente.

Primăria Municipiului Brașov

Nr. A. 3076/1943.
Serv. economic

Publicațiune de licitație

Se aduce la cunoștință generală, că pentru vânzarea cantității de 7.662 Kgr. făină de mei cu extracție de 80%, proprietatea Primăriei, se va ține la această Primărie o licitație prin bună învoială cu supraofertare verbală, în ziua de 5 Octomvrie 1943, ora 12, cu oferte închise, timbrate și sigilate în conformitate cu dispozițiunile legale prevăzute de art. 88-110 din L.C.P. și Decretele Legi Nr. 200, 2582 și 285.

Prețul de vânzare este de Lei 32,50 per kg., loco Brașov, Moara „Fromm” unde se poate vedea.

Informațiunile se primesc la Oficiul de Aprovizionare al Municipiului.

Brașov, la 16 Septemvrie 1943.

Primar:

(Dr. E. Fleischer)

Șeful Serviciului:

T. Stinghe m. p.

Publicație de licitație

Subsemnatul Portărel prin această publică că în baza deciziei No. G. 820 1942 a judecătoriei de ocol Zărnești în favorul reclamantului minorul Nicolae M. Ciocan repr. prin tatorul Gh. Ciocan, repr. prin avocatul Dr. N. Comșulea din Zărnești, pentru încasarea creanței de 10.000 lei și acc. se fixează termen de licitație pe ziua de 27 Septemvrie 1943 orele 4 p.m. la fața locului în comuna Tohanul-Vechiu unde se vor vinde prin licitație publică judiciară 100 kg. fân și un porc alb în valoare de 18.000 Lei.

În caz de nevoie și sub prețul de estimare.

Zărnești, la 9 Septemvrie 1943.

Portărel-delegat
Gh. Borean

Din lumea largă

O plantă prețioasă — socul

O plantă, care prezintă multe posibilități de întrebuințare este de bună seamă socul. El se găsește și sălbatic și crește în locurile cele mai diferite, în păduri cu frunze căzătoare, în apropierea râurilor, etc. Absolut toate părțile acestei plante cu un miros atât de pătrunzător pot fi întrebuințate. Florile sale ocupă un important loc între medicamentele gospodăriei sau la aromarea vinurilor, iar preparate ca dulce sunt de asemenea apreciate. Din fructe se face vin și limonadă sau se colorează deserturile.

Socul își găsește întrebuințare și în farmacia, aci prelucrându-se frunzele și coaja, iar sucii rădăcinii are proprietățile unui bun purgativ. Lemnul de soc se pretează la lucrări de strungărie iar măduva sa joacă un important rol în tehnică și știință, în special în microscopie la fixarea obiectelor ce sunt expuse examinării. Și vechii Germani stăteau mult socul. Ei considerau tufșul său ca reședința duhurilor bune care fereau casa de trăsnet și mormine, cunoscând în același timp în parte și acțiunile sale tămăduitoare și întrebuințând florile și fructele acestei plante.

Despărțământului „Astra” a știut să lucreze în toate compartimentele, adunarea și descărcarea comitetului pentru gestiunea anului 1942 și relege ca censori tot vechea echipă adică d-nii dr. Oct. Tătulea, prof. Ionel Baboie și d-l G. Avrigeanu.

La stăruința ședinței, adunarea găsim că nu e cazul să se discute în sânul ei o interpelare, urmează spirituala și documentata conferință amintită a d-lui prof. I. Clinciu, care va apărea, de altfel, și într'un studiu acum în pregătire.

După masă a început programul cultural. Corurile executate de echipa „Muncă și Lumină” a Uzinelor „Astra” de sub conducerea d-lui prof. Niculescu, bine studiate, precum și șezătoarea ardelenescă a d-lui prof. Iorgu Gane ar fi avut nevoie de o sală de cel puțin cinci ori mai mare decât era. Au impresionat cântecele și întreaga atmosferă și toți au primit cu entuziasme aplauze stăruință declamării „Cântec de bunăvestire pentru Transilvania”, poezia tânărului poet născutean, Lucian Valea, publicată în „Ga-

zeta Transilvaniei” în nr. din 30 August anul acesta.

În timp ce în sală programul continua, o echipă de medici, în frunte cu D-l Dr. Crețu, medic șef al județului Brașov și Dr. V. Stinghe, se ocupa de copiii prezenți la concurs de mamele brănece, selecționând pe premianți.

Aceste concursuri de copii, sau expoziții de copii, tradiționale în „Astra”, au rostul de a scoate în evidență atât pe copiii sănătoși, cât și pe mamele care se ocupă de ei și dovedesc prin aceasta că își dau seama de ceea ce ele reprezintă în viața unui neam.

Concluziile comisiei de selecționare au fost îmbucurătoare.

„Astra” a distribuit harnicelor mame brănece 120 kgr. zahăr, grâu și orez. Un cuvânt în plus trebuie spus despre femeia Eugenia Boboc din Predeal, mamă a 12 copii, dintre care 2 fete și 10 băieți. O mamă a 12 copii în vârstă numai de 42 de ani.

Din partea Despărțământului s'a mai donat câte o bibliotecă populară a câte 100 volume fiecare Cercurilor culturale din Predeal, Moeciul de Jos,

Moeciul de Sus și Fundata, deci în total 400 de cărți.

Stăruința serbărilor a fost potrivit; concurs de port și joc brănean care a culminat prin cea „Brează” (De doi), specific brăneană, jucată de o echipă în care partenerii niciunul nu era mai tânăr de 60 de ani. Și, privindu-i cum joacă, ne-am adus aminte de versurile lui Coșbuc:

Sunt grei bătrânii de pornit,
Dar de-i pornești, sunt greu de-oprit...

Tineretul blazat al orașelor ar fi avut ce să învețe dela sprintenii bătrâni ai Șimonului, plini și la 70 de ani de un sănătos dor de viață, iar în joc străni cu totul de cacofonicul ritm sălbatic al jazzului, ca și de scâlbățiile leșinate ale dansului așa zis modern.

Târziu, spre seară, jocul s'a mutat în arie mai largă, pe măsura mulțimii.

Pe urmă, pe încetul, mașinile au pornit spre oraș, oaspeții ducând cu ei amintirea unei adunări generale a „Astrii” așa cum a fost „altădată”.

Curierul „Astrei” Brașov

Cei care ne-au adus fotografiile pentru „EROII NOSTRI” din comunele *Bod, Tohanul Nou, Vlădeni, Holbav, Râșnov, Araci, Sânpetru, Crizbav și Purcăreni* sunt încunoștiințați că și le pot ridica dela redacție, în orice zi de lucru, între orele 9—13, 15—19.

Care Soc. comerciale nu sunt disolvate prin legile Nr. 1093/1941 și 79/1942

Societățile anonime sau în comandită pe acțiuni, care pentru stabilirea obiectului lor, fie principal, fie secundar, nu au întrebunțat expresivitatea: comerțul de cereale și derivate ale acestora, ci denumirea de comerț cu produse agricole sau alte expresiuni asemănătoare, care ar putea fi interpretate ca permițând exercițiul comerțului de cereale și derivate ale acestora, se socotesc că nu au fost disolvate prin efectul legilor Nr. 1093 din 18 Decemvrie 1941 și nr. 79 din 31 Ianuarie 1942 — dacă:

1. În termen de 60 zile libere dela publicarea prezentei legi fac declarațiunile la Oficiul Registrului Comerțului, sub semnătura celor în drept a obliga societatea că nu vor face comerț sau industrializare de cereale și derivate de ale acestora și cer să se facă mențiunea despre aceasta pe marginea înscrierilor societății în registrul comerțului.

Declarațiunea se va face pe baza hotărârii adunării generale a societății sau va trebui să fie ratificată de adunarea generală la prima întrunire ce va avea loc după înscrierea mențiunii.

2. În același termen vor obține dela Subsecretariatul de Stat al Aprovizionării Armatei și populației civile autorizatiunea prevăzută de art. 17 alin. 4 al legii Nr. 79 din 31 Ianuarie 1942.

Aliniatul penultim al art. 17 din Legea Nr. 79 din 31 Ianuarie 1942, se consideră abrogat cu efect retroactiv dela data de 18 Decemvrie 1941. Legea Nr. 528, Monitorul Oficial din 18 August 1942, pagina 7241.

Mica publicitate

Șofer angajează Spitalul Z. I. Nr. 162 din Brașov, Str. Lungă Nr. 156, cu o leafă de 100 lei pe zi, plus masă și locuință gratuită.

Bucătăreasă La internatul Liceului de fete „Principesa Elena” din Brașov, este vacant postul de bucătăreasă; condițiunile de primire se pot vedea la cancelaria școlii între orele 8-1 și 4-6.

S'a pierdut livretul militar No. 459 matr. pe numele IONIȚA ION Ctg. 1924 pe care îl declar nul.

Dactilograf (ă) să cunoască perfect germana și româna caută urgent Fabrica de Hârtie Letea Bacău.

Salariu 20.000 lei, plus locuință, încălzit și luminat. Oferta și copilele de pe acte vor fi adresate Direcțiunii Fabricicii Bacău.

De vânzare un costum sport în staze foarte bună. Adresa la ziar.

Informațiuni

Reorganizarea Conservatorului de muzică „Astra” din Brașov

Conservatorul de muzică „Astra” din Brașov s'a reorganizat acceptând colaborarea cu organizația „Muncă și Lumină”.

Incepând cu ziua de 15 Septembrie 1943 se va numi „Conservatorul de Muzică și Artă dramatică „Astra”-Munoă și Lumină din Brașov”.

Noul conservator va fi condus de o Eforie compusă din:

Președinte: Dl. Dr. Tiberiu Bre-diceanu.

Vice-președinte: D-l Dr. Sever Pop
Membri: D-nii Dr. Ioan Hozan, C-dor av. rez. Vodă Alexandru și Directorul Conservatorului care urmează a fi ales.

Sediul Conservatorului este în Strada Lungă No. 1, unde se fac înscrierile.

*

Teatrale

În sala „Astra”, Miercuri 22 Sept. orele 8 seara „Teatrul Nostru” prezintă pe Anca Salighian, dela Teatrul Național din București și Fory Etterle în **Dincolo de Zare**, piesă în 3 acte și 6 tablouri de Eugen O'Neill cu Ion Manta, Gr. Duțulescu, Ec. Nițulescu etc. etc.

Ministerul Culturii Naționale și al Cultelor, Direcția învățământului secundar aprobă elevilor școlilor secundare să asiste la această piesă.

*

Când se achită impozitul pe lux și cifra de afaceri

Conform art. 1 și 15 din lege, impozitul pe lux și cifra de afaceri se datorează pe măsura punerii în circulație a mărfurilor, impozitul trebuind să fie achitat în primele 10 zile ale lunii următoare ieșirii acestora dela locul de producție, indiferent dacă mărfurile sunt date direct în consumație, sau se trec mai întâiu în depozite, ori la întreprinderile afiliate prevăzute la art. 6 din lege.

Intrucât sunt unele întreprinderi care achită impozitul numai pe măsura vânzării mărfurilor prin depozitele lor de desfacere și întrucât acest procedeu nu este admis de lege, deoarece prin punerea în circulație, în sensul legii, impozitului pe lux și cifra de afaceri se înțelege nu transmitiunea de proprietate, în sensul juridic, ci scoaterea mărfurilor dela locul de producție, Ministerul anulează aprobările din trecut, prin care în mod excepțional se aprobaseră unor întreprinderi ca plata impozitului pe cifra de afaceri să se facă la vânzarea mărfurilor prin depozite, iar nu la ieșirea lor dela locul de producție, pentru care, spre a intra în legalitate se acordă acelor întreprinderi un termen până la 1 Septembrie 1943.

*

Posturi vacante

Inspectoratul Regional al Muncii Brașov aduce pe această cale la cunoștința amătorilor că, la oficiul de plasare din comuna Zărnești județul Brașov ce va lua ființă în curând, sunt vacante: 1 post de subșef de birou și un post de om de serviciu.

Menționăm că pentru ocuparea postului de subșef de birou se cere cel puțin 8 clase de liceu.

Relațiuni se pot primi dela Inspectoratul Muncii Brașov, Str. Nicolae Iorga Nr. 24, în toate zilele de lucru în orele de birou 8--14.

Discursul d-lui Mussolini

După eliberare, Ducele Mussolini adresându-se poporului pe care l-a condus timp de 21 de ani, a confirmat cele știute în legătură cu arestarea sa.

D-sa a precizat că acei care au răsturnat regimul prin măsurile luate la 25 Iulie, sunt aceiași care timp de 20 de ani au sabotat fascismul, lovind prin aceasta însăși națiunea italiană.

„Azi, în fața ruinelor războiului ce continuă a bântui, am vrea să căutăm cu disperare posibilitățile de a găsi un compromis oarecare și o justificare pentru acel ce a asumat răspunderea pentru a continua seria greșelilor”.

D-l Mussolini face răspunzătoare Casa Savoia de tot ce s'a întâmplat, ducând acuza atât de departe, încât consideră Dinastia ca centru al defetismului.

În discurs se vorbește de o trădare pe care n'ar fi meritat-o „când te gândești că tocmai dinastia, pe care am salvat-o dela

prăbușire acum 20 de ani, a creat acum un nou guvern pe vechiul statut din 1848 și a întronat o libertate sub semnul stării excepționale și a vârfului baionetelor”.

Condițiunile armistițiului d-l Mussolini le consideră „neînchipuit de grele” și crede că chiar și inamicii privesc astăzi cu dispreț la o asemenea Italie. Ridicându-se împotriva dinastiei, pe care o consideră că n'a fost la înălțimea misiunii sale istorice, Ducele Mussolini vorbește despre noua orientare a partidului fascist și despre statul nou pe care-l va înființa și care va avea un caracter național-social, un stat fascist „în sensul începutului fascismului”, deci republican.

În încheiere cere refacerea armatei în jurul nucleului constituit din milițiile fasciste, cere „lichidarea trădătorilor” și stabilirea unei baze sociale „pe care să se poată ridica statul susținut de munca cetățenilor lui”.

Mesagiul d-lui Roosevelt

Intr'un mesaj adresat vineri Congresului american, care și-a început în acea zi lucrările, președintele Roosevelt a declarat — după cum comunică serviciul britanic de informațiuni — că „se procedează actualmente la racordarea marilor lupte din Europa și Asia”

După ce a trasat în linii mari desfășurarea luptelor pe frontul sovietic și mediteranian, și a menționat punctele de sprijin de pe

insulele britanice ce urmează a fi folosite drept baze de plecare pentru noi acțiuni, președintele Roosevelt a declarat: „Trebuie să ne așteptăm la pierderi grele. Forța Japoniei nu se va prăbuși înainte ca ea să fi fost în adevăratul sens al cuvântului călcată în picioare și prefăcută în praf și pulbere. Ar fi cea mai mare nebulie din partea noastră dacă am pretinde că lucrurile stau altfel.”

Amenințări împotriva Turciei

Deși Turcia și-a manifestat deseori atitudinea ei de țară neutră și dorința de a nu fi pusă în situația de a-și apăra neutralitatea cu armele, totuși ziarul american „New-York Times”, ocupându-se într'un articol de poziția Turciei în actuala situație, este de părere că neutralitatea turcă închide drumul armatelor aliate și de aceea Turcia ar trebui pusă în fața obligației de a se decide. În cazul când Turcia și-ar menține poziția sa neutră, ea ar putea fi atacată. În acest caz —

spune ziarul — ar cauza probabil cheltuieli inutile. Pentru aceasta ziarul crede că ar fi mai nimerit să se aplice Turciei diferite restricțiuni cum ar fi: reducerea comerțului și refuzul de noi livăriri pe baza legii de împrumut și închiriere. Aceasta ar reprezenta — după părerea ziarului amintit — o puternică lovitură pentru Turcia, ca și refuzul de a putea participa la conferința de pace. Dacă Turcia acceptă ieșirea din neutralitate i se oferă Dodecanezul și regiunea situată la Vest de Dardanele.”

de Mardare Mateescu

Mersul războiului

În Italia luptele continuă cu vigoare și acest fapt a desamăgit pe Anglo-americani, care, după ziarul *Times* știu că luptele ce se vor da pentru posedarea Italiei „vor fi mult mai crâncene decât bătăliile care au dus la căderea Italiei”; aceasta pentru faptul că trupele de apărare ale Italiei sunt cu mult mai numeroase ca cele aliate.

În prezent cele două armate aliate au făcut joncțiunea și înaintează în interior. Trupele germane s'au retras pe noi poziții după ce au provocat pierderi mari armatelor aliate.

Situația din Nordul Italiei impusă întreruperea circulației dintre Italia și Elveția. Forțele germane și funcționarii Reichului au ocupat punctul Chiasso dela frontiera celor două țări. Linia „Simplon” a fost de asemenea întreruptă.

Pe frontul de răsărit, deși au început ploile, operațiunile militare se duc în același ritm. Sovieticii continuă atacul lor în regiunea Cubanului, la Vest de Briansk și pe șoseaua Smolensk - Moscova.

Comunicatul german precizează că toate aceste atacuri au fost anulate și în nicio parte sovieticii nu au reușit să străpungă frontul.

Presa noastră se ocupă în lungi articole elogioase despre felul în care a știut să lupte divizia 19-a infanterie, timp de luni de zile cu puhoiul bolșevic, la capul de pod Cuban.

În sectorul nordic sovieticii au atacat de pe înălțimile dela Siniavino, dar toate atacurile au fost respinse. O presiune deosebită este exercitată de sovieticii la Vest de Harcov. Comandamentul german a reușit ca toate mișcărilor de despresurare să le ducă la bun sfârșit.

Abonații

sunt rugați să ne încunoștințeze ori de câte ori nu primesc ziarul regulat. Dela tipografie expediția se face normal dar, se vede treaba, pricina neprimirii la timp sau de loc, în altă parte trebuie căutată.

Și o vom căuta.

„GAZETA TRANSILVANIEI”

Redactor responsabil
ION COLAN

Redacția și Administrația
B R A Ș O V
B-dul Regele Ferdinand No. 12
TL 1513

Abonamentul anual Lei 400
Autorități și Societăți Lei 800
Membrii „Astri” din
comunele jud. Brașov
și refugiații săteni din
Ardealul de Nord Lei 200